

вершенность институционального реформирования, выравнивание межрегионального экономического развития. Особая роль должна быть направлена на опережающее становление нового технологического уклада и подъема экономики на длинной волне ее роста.

Решение задач, входящих в пакет антикризисного регулирования в узком и тем более в широком смысле слова невозможно без сильного государства.

Литература

1. Глазьев С. Кризис глобальной финансовой системы: что делать в России? / С. Ю. Глазьев // Альтернативы. — 2009. — № 1. — С. 64—75.
2. Бузгалин А. Первый мировой экономический кризис XXI века (марксистский анализ) / А. В. Бузгалин, А. И. Колганов // Альтернативы. — 2009. — № 1. — С. 9—45.
3. Лесков Л. Футуросинергетика: универсальная теория систем / Научно-учебное пособие / Л. В. Лесков. — М.: Экономика, — 2005. — 170 с.

УДК 330.332(477)

Є. А. Фукс

МАКРОЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ДЖЕРЕЛ ТА СТРУКТУРИ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНІ

Аналізуючи інвестиційну сферу економіки України, перш за все необхідно звернути увагу на джерела та структуру інвестицій в основний капітал вітчизняних підприємств. У 2008 р., як і в попередні роки, основним джерелом інвестицій в основний капітал були власні кошти підприємств і організацій, які становлять 56,7 % від загального обсягу інвестицій. Це менше, ніж у 2000—2006 рр. (68,6 % і 57,8 % відповідно). Фактично економіка України продовжує інвестуватися переважно за рахунок реінвестування доходів підприємств. Проте, в останні роки спостерігається тенденція до зниження власних коштів підприємств. Слід зазначити, що в Україні прибуток не є надійним джерелом інвестування, оскільки він відносно ВВП за десять років зменшився з 60,0 % до 4,0 %. За даними Національного інституту стратегічних досліджень, за ра-

хунок оподаткування з підприємств вилучається від 55,0 % до 85,0 % прибутку [1, с. 56]. Тому модернізацію спроможні здійснювати тільки ті галузі, які мають істотні пільги з оподаткування.

До зменшення ролі прибутку в інвестиційній діяльності також призводить погіршення фінансових результатів підприємств. Так, у 2008 р. збитків зазнала понад третина підприємств, тоді як у 2007 р. частка збиткових підприємств становила 28,9 %. Найбільша частка таких підприємств за підсумками 2008 р. була зафіксована у Дніпропетровській (37,9 %), Волинській (37,5 %), Харківській (36,8 %) областях та АР Крим (37,6 %) [2, с. 23]. Враховуючи ситуацію, що склалася у цей час в економіці України, можна стверджувати, що не виконують своєї ролі ні прибуток, ні амортизаційні відрахування, останніх не вистачає навіть для простого відтворення основного капіталу.

Другим джерелом за обсягами інвестування залишаються кредити банків: у 2008 р. вони склали 17,3 % від загальних інвестицій в основний капітал. Слід відмітити, що за останні роки питома вага кредитів банків та інших позик зросла з 1,7 % у 2000 р. до 17,3 % у 2008 р. Проте у IV кварталі 2008 р. та на початку 2009 р. кризові явища призвели до падіння обсягів кредитування в цілому і довгострокових кредитів зокрема.

Третім джерелом за обсягами інвестування з 2006 р. є кошти населення на будівництво власних квартир та будинків: у 2008 р. вони склали 9,1 % інвестицій (у 2007 р. — 9,7 %). Це приблизно 20 млрд грн — суттєвий інвестиційний ресурс. Але останнім часом загальноекономічна ситуація не сприяє розвитку цієї сфери.

Що стосується коштів Державного бюджету, то вони теж є незначними. Це пов'язано з тим, що за 1991—1997 рр. відбулося майже п'ятиразове скорочення капітальних інвестицій, яке призвело до затухання й навіть призупинення нагромадження основного капіталу. Позитивна динаміка капіталовкладень відновилася після 2000 р. Протягом 2000—2004 рр. питома вага інвестицій, профінансованих за рахунок коштів Державного та місцевих бюджетів, збільшилася з 9,2 % до 15,2 %, однак у 2005—2008 рр. бюджетні капіталовкладення помітно скоротилися. Кошти Державного та місцевих бюджетів в інвестуванні в останні роки знаходяться майже на одному рівні: 4,0—5,0 %. Зміни у джерелах фінансування інвестицій в основний капітал економіки України представлені у табл. 1.

Як окреме інвестиційне джерело з 2008 р. розглядаються кошти інвестиційних фондів (раніше вони відносилися до інших джерел). В 2008 р. інвестиції за рахунок коштів інвестиційних фондів

склали 5,7 млрд грн або 2,4 % загального обсягу інвестицій. Що ж стосується структури внутрішніх інвестицій, то вона залишається неефективною, оскільки 95,0 % цих інвестицій спрямовується у низько- та середньонизькотехнологічні галузі.

Таблиця 1

**ІНВЕСТИЦІЇ В ОСНОВНИЙ КАПІТАЛ ЗА ДЖЕРЕЛАМИ
ФІНАНСУВАННЯ [3] (у % до загального обсягу)**

Інвестиції в основний капітал за джерелами фінансування	Роки								
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Всього	100	100	100	100	100	100	100	100	100
у тому числі за рахунок: коштів Державного бюджету	5,1	5,4	5,0	7,0	10,5	5,5	5,5	5,6	5,0
коштів місцевих бюджетів	4,1	4,1	3,7	4,1	4,7	4,2	4,3	3,9	4,2
власних коштів підприємств та організацій	68,6	66,8	65,8	61,4	61,7	57,4	57,8	56,5	56,7
коштів іноземних інвесторів	5,9	4,3	5,6	5,5	3,6	5,0	3,7	3,5	3,3
коштів інвестиційних фондів	—	—	—	—	—	—	—	—	2,4
коштів населення на будівництво власних квартир ¹	—	—	—	—	—	—	5,6	5,2	4,1
коштів населення на індивідуальне житлове будівництво	5,0	4,4	4,2	3,6	3,4	3,3	4,1	4,5	5,0
кредитів банків та інших позик	1,7	4,3	5,3	8,2	7,6	14,8	15,5	16,6	17,3
інших джерел фінансування	9,6	10,7	10,4	10,2	8,5	9,8	3,5	4,2	2,0

¹ Облік коштів населення на будівництво власних квартир вперше представлено у звіті за 2006 р. (до цього періоду вони входили до складу інших джерел фінансування).

В умовах кризових явищ, коли внутрішні інвестиції є обмеженими, економічне зростання неможливе без використання іноземних інвестицій, тим паче, що в цілому економіка України залишалася привабливою для іноземних інвесторів. За даними Державного комітету статистики України, протягом останніх років спостерігався суттєвий приріст іноземного капіталу в економіку України. Так, у 2005—2009 рр. приріст інвестицій становив 28,0 млрд дол., що втричі більше, ніж до 2005 р., а загальний обсяг прямих іноземних інвестицій, залучених в Україну, дорівнював 35,7 млрд дол. (на 1 жовтня 2009 р. — 38,6 млрд дол.). Проте для економіки України важливим є не лише загальний обсяг інвестицій, а й оптимальна структура розподілу інвестиційних проєктів та інвестиційних коштів. В Україні зберігається тенденція, за якої іноземні інвестори в основному вкладають кошти у галузі зі швидким оборотом капіталу або у невиробничий сектор, зокрема, у фінансову сферу, придбання нерухомості, питома вага яких у 2008 р. складала 41,9 % від загального обсягу інвестицій. Нині в умовах нестабільної економіки іноземний капітал почав залишати Україну.

Отже, інвестиційна діяльність в Україні здійснюється за рахунок як внутрішніх, так і зовнішніх інвестицій, характеризується значними структурними зрушеннями, які в основному не мають інноваційного характеру. Для виходу із ситуації, що склалася, необхідна активізація наявних джерел інвестиційних ресурсів, пошук нових інструментів та додаткових коштів, включаючи кошти тіньового обороту, рішучі зміни у напрямі структурного оновлення національної економіки, підвищення її конкурентоспроможності. Це стане можливим за умови реалізації стратегії національної модернізації до 2020 року, яка розроблена за дорученням Кабінету Міністрів України.

Література

1. Москвін С. О. Аналіз інвестицій в основний капітал та нематеріальні активи в Україні // Інвестиції та інноваційний розвиток. — 2008. — № 3. — С. 54 — 60.

2. Економічна криза в Україні: виміри, ризики, перспективи / Жаліло Я. А., Бабакін О. С., Белінська Я. В. та ін. — К., 2009. — 58 с. [Електронний ресурс: Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/book/vidannya/kryza2009.htm>].

3. Інвестиції в основний капітал за джерелами фінансування / Держкомстат України [Електронний ресурс: Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/ibd/iokjf/iokjf_u07.htm].